

В.П. ВАСИЛЬЄВ — ВСЕСВІТНЬО ВІДОМИЙ ВЧЕНИЙ (31.12.1912 — 26.10.2003)

До 100-річчя від дня народження

С.О. ТРИБЕЛЬ

*Інститут захисту рослин НААН України,
вул. Васильківська, 33, Київ,
03022, Україна*

31 грудня 2012 р. виповнилося 100 років з дня народження відомого українського вченого в галузі ентомології і захисту рослин, доктора біологічних наук, професора, академіка АН України, Заслуженого діяча науки і техніки **Вадима Петровича Васильєва**.

Народився Вадим Петрович в м. Одеса, в сім'ї учителя. Ще навчаючись у школі, Вадим Петрович зацікавився комахами та зібрав велику їх колекцію. Це, напевне, було першим кроком до опанування майбутньої професії. Після закінчення школи (у 1929 р.) працював практикантом в ентомологічному відділі Львівської дослідно-селекційної станції Курської області, а згодом (04.1931 — 10.1932) — техніком відділу захисту рослин Української дослідної станції бавовництва (Херсонська область).

У 1931 р. Вадим Петрович став студентом щойно відкритого факультету захисту рослин Харківського сільськогосподарського інституту. Після закінчення у 1935 р. теоретичного курсу навчання працював в Українському науково-дослідному інституті плідівництва. Працюючи в цьому інституті, підготував кандидатську дисертацію і у 1940 р. захистив її в Київському університеті

ім. Т.Г. Шевченка, одержав вчений ступінь кандидата біологічних наук.

Від свого батька Вадим Петрович успадкував талант педагога. Він охоче віддавав знання своїм учням та ділився досвідом з колегами. Його спілкування з будь-яким співрозмовником відбувалося спокійно й поважливо. Він ніколи не підвищував голос у розмові зі своїми підлеглими.

З липня 1941 р. до закінчення Великої Вітчизняної війни Вадим Петрович був у діючій армії бійцем Козацького кавалерійського корпусу. Нагороджений двома орденами «Звезды» (1944, 1945 р.), орденом «Отечественной Войны» II ст. (1944 р.); медалями: «За боевые заслуги» (1943 р.), «За оборону Кавказа» (1946 р.), «За победу над Германией» (1946 р.), «За оборону Киева» (1962 р.), ювілейними медалями за участь у Великій Вітчизняній війні 1941—1945 рр.

1946 року Вадим Петрович повернувся в Український науково-дослідний інститут плідівництва (м. Київ), де згодом підготував, а у 1952 р. успішно захистив докторську дисертацію на тему: «Екологічні основи побудови системи боротьби з шкідниками плодів культур».

У 1953—1979 рр. Вадим Петрович працював на посаді директора Укра-

їнського науково-дослідного інституту захисту рослин (нині Інститут захисту рослин НААН України) і був ініціативним керівником та організатором цієї установи. Роки, коли установою керував Вадим Петрович, були періодом будівництва нинішнього комплексу Інституту захисту рослин, створення та комплектування нових лабораторій, а саме: біологічного та біофізичного методів, імунітету до збудників хвороб та стійкості проти шкідників, відділу хімічного методу, лабораторії хімічного аналізу залишкових кількостей пестицидів в ґрунті та продуктах урожаю, відділу захисту зернових культур проти шкідників і хвороб та інших структурних підрозділів.

У 1959—1984 рр. вченого обрано головою Українського ентомологічного товариства, а в 1964—1984 рр. — віцепрезидентом Всесоюзного ентомологічного товариства. У 1959—1979 роках він представляв СРСР у Європейській і Середземноморській організаціях із захисту рослин. Був активним членом редакційних колегій часописів, оргкомітетів із захисту рослин.

Шістдесят сім років свого життя Вадим Петрович присвятив розвитку вітчизняної науки із захисту рослин. Він завжди успішно завершував розв'язання завдань, поставлених перед ним та очолюваним колективом.

У довоєнний період наукової діяльності ним були обґрунтовані екологічні параметри розвитку та розмноження шкідників плодового саду та уточнено строки застосування засобів захисту рослин. Результати цієї роботи стали основою кандидатської дисертації. У докторській дисертації Вадим Петрович обґрунтував екологічні принципи системи захисту плодового саду від основних шкідників.

У повоєнні роки перед інститутом було поставлено завдання пошуку методів і засобів захисту цукрових буряків від найнебезпечнішого на той час шкідника — звичайного бурякового довгоносика. На вирішення цієї проблеми були спрямовані основні сили науковців ін-

ституту і було розпочато вперше у світовій практиці великомасштабну роботу з нового способу застосування інсектицидів — обробки насіння цукрових буряків для захисту сходів від основного шкідника. Нині цей спосіб набув широкого поширення у світовій практиці захисту майже усіх польових та овочевих культур. Виробники пестицидів виробляють спеціальні препаративні форми, машини для обробки насіння будь-якої культури. На початковому етапі були відсутні спеціальні препарати, технологія їх застосування та необхідні машини. Проте цей спосіб, як найраціональніший, у технології вирощування культур набув всесвітнього визнання.

Паралельно з обробкою насіння цукрових буряків та інших культур розроблялись комплексні системи захисту зернових та інших культур.

Тривалий період Вадим Петрович очолював лабораторію хімічного методу. Ним обґрунтовано перспективи та місце хімічного методу в системах захисту основних сільськогосподарських культур. Ці положення було оприлюднено в доповіді на пленарному засіданні IX Менделєєвського з'їзду із загальної і прикладної хімії (Москва, 1965 р.) на тему «Сучасні хімічні засоби захисту рослин від шкідників».

Завдяки працям Вадима Петровича та очолюваного ним колективу теоретично обґрунтовано економічну доцільність застосування інсектицидів для захисту сільськогосподарських культур, розроблено економічні пороги шкідливості фітофагів, показники екологічної безпеки хімічного методу за дотримання регламентів застосування препаратів та теоретичні основи інтегрованого захисту сільськогосподарських культур від шкідливих організмів. Накреслено шляхи оптимального застосування сучасних методів захисту рослин (організаційно-господарського, агротехнічного, імунологічного, біологічного і хімічного), їх реальні можливості. В 90-х роках минулого століття ним обґрунтовано комплексну шкідливість основних фітофагів та розроблено методику розрахунків

комплексної шкідливості фітофагів зернових культур і плодового саду за умов, коли чисельність окремих видів не перевищує економічного порогу шкідливості, але сумарна їх чисельність перевищує цей показник.

Бачення проблем захисту рослин, результати власних наукових досліджень, теорія побудови інтегрованих систем захисту рослин викладені більше як у 200 наукових працях, серед яких 10 монографій, 8 довідників, понад 10 брошур.

Вершиною творчих досягнень Вадима Петровича світова спільнота ентомологів визнає тритомне видання: «Вредители сельскохозяйственных культур и лесных насаждений» за редакцією В.П. Васильєва, що вийшло з друку в 1973—1975 рр. За це видання Вадиму Петровичу та іншим авторам була присуджена Державна премія Української РСР в галузі науки і техніки. Ця ж монографія, виправлена і доповнена, була перевидана у 1987—1989 рр. Серед вітчизняних і зарубіжних видань того періоду це видання визнано як найбільш повне з ентомології і захисту рослин, воно не має аналогів у світовій літературі із захисту рослин.

Усі наукові праці Вадима Петровича відзначаються оригінальністю, новизною, практичним значенням, читаються з цікавістю і легкістю та актуальні для сучасних умов господарювання.

До праць, що не втратили своєї сучасності і в нинішніх умовах господарювання, можна віднести такі:

1. Экология и международные отношения / В.П. Васильев, В. Писарев, Г. Хозин // Общая редакция и ряд разделов (монография). — М.: Международные отношения, 1978. — 240 с.
2. Охрана окружающей среды при использовании пестицидов / [Л.И. Бублик, В.П. Васильев, Н.А. Гороховский, В.А. Зацеровский и др.]. Под ред. В.П. Васильева. — К.: Урожай, 1983. — 126 с.
3. Вредители плодовых культур / В.П. Васильев, И.З. Лившиц. Из-

дание 2-ое перераб. и доп. — М.: Колос, 1984. — 399 с.

4. Вредители с.-х. культур и лесных насаждений. Под ред. В.П. Васильева. Ряд разделов. Издание 2-ое исправленное и доп. В 3-х томах. — К.: Урожай. Т.1. — 1987; Т.2. — 1988; Т.3 — 1989. — 35,7 печ. л., 46,8 и 40,52 печ. л.
5. Довідник по захисту польових культур / [В.П. Васильєв, М.П. Лісовий, І.В. Веселовський та ін.]. За ред. В.П. Васильєва та М.П. Лісового. 2-е вид., переробл. і доповн. — К.: Урожай, 1993. — 224 с.
6. История защиты растений от вредителей и болезней в Украине / В.П. Васильев, М.П. Лесовой. — К.: Аграрная наука, 1996. — 132 с.
7. Еволюція термінів та змісту заходів у сільськогосподарській ентомології / В.П. Васильєв // Захист і карантин рослин. — 1996. — Вип. 44. — С. 171—181.

В останній із наведених праць Вадим Петрович торкнувся правильності уживаних термінів в сучасній прикладній ентомології і захисті рослин. Зокрема це стосується термінів «боротьба» і «захист рослин», «агроценоз» і «агроєкосистема», правильність уживання яких потребує пояснення. За В.П. Васильєвим з історичної давнини здебільшого цим термінам надається однозначний зміст, а за тлумачним словником В. Даля чи С.І. Ожегова «боротьба» більш відповідає активним діям проти супротивника, а «захист» — до пасивних, превентивних (запобіжних) заходів, які здійснюють завчасно, щоб боронитись від можливого нападу ворога. З погляду екологічної безпеки застосування пестицидів вимагає обґрунтованого та виваженого їх застосування, а не «стрільби з гармати по горобцях». В.П. Васильєв вважав, що, запроваджений Держкомстатом СРСР постановою № 4256 від 16 вересня 1981 року, термін «захист рослин» не зовсім відповідає нинішнім реаліям, оскільки домінуючим є хімічний метод.

Є ще один важливий термін, поширений в науковій літературі, що вжива-

ється не завжди правильно, а саме — «**ентомокомплекс агроценозів**». В.П. Васильєв пише: «Для умов багаторічного існування садового насадження можливе певне наближення екосистеми до фази гомеостазу», проте для польових культур за щорічного територіального переміщення рослин за схемою ротації у сівозміні за один вегетаційний період не встигає сформуватися навіть початкова стадія утворення системи. Отже, комах фітофагів і ентомофагів, які послідовно заселяють поля, мігруючи з інших резервацій, слід означити як тимчасовий фауністичний комплекс. Багатокомпонентну систему кількох рівнів може утворити сівозміна або її ланка, до якої входять усі поля, де наявні рослини, придатні для живлення шкідників певної культури, та інші місця їх постійних або зимових резервацій. Лише таку просторово-екологічну структуру правомірно трактувати як агроценоз або краще — **агроекосистема** з ознаками часткової саморегуляції. Таке тлумачення відповідає визначенню біоценозу (К. Мебіус, Д.М. Кашкаров, В.М. Сукачов та ін.) як сукупності живих організмів, які займають певну територію (арену життя), де відбувається їх повний життєвий цикл.

Не можна не відзначити ще одну позитивну рису великого вченого — у нього практично немає цитування власних публікацій. В опублікованій доповіді Вадима Петровича на пленарному засіданні IX Менделєєвського з'їзду із загальної і прикладної хімії, де висвітлено досягнення в захисті рослин, він жодного разу не зіслався на свої публікації. А у виданні «Вредители сельскохозяйственных культур и лесных насаждений» в розділах «Физико-географические условия и основы агроэнтомологического районирования Украинской ССР» и «Экономическое

Члени організації оргкомітету (див. зліва направо):
Н.Н. Мельников — зам. директора ВНДІ хім. засобів захисту рослин (голова); **Л.І. Медведь** — професор, директор ВНДІ гігієни і токсикології пестицидів, пластмаси та полімерних матеріалів;
А.В. Кирсанов — академік АН УРСР, професор, директор НДІ органічної хімії; **В.П. Васильєв** — академік АН УРСР, директор Українського НДІ захисту рослин

значение защиты растений от вредителей в сельском и лесном хозяйстве», автор яких — В.П. Васильєв, є лише одне посилання на власні публікації. В книзі «История защиты растений от вредителей и болезней в Украине», де викладено історію сільськогосподарської ентомології і фітопатології, а також практичної служби із захисту рослин в Україні, названо прізвища багатьох вчених, котрі зробили вагомий внесок в розвиток цієї галузі науки, проте в переліку посилань на літературні джерела Вадим Петрович наводить лише 4 власних статті і 5 різних довідників за своєю редакцією.

Аналізуючи розвиток прикладної ентомології і фітопатології в Україні за період 1956—1975 рр. (це лише двадцятирічний період роботи очолюваного Вадимом Петровичем Інституту захисту рослин), можна відмітити такі основні підсумки:

1. Сформувалась повномасштабна мережа сільськогосподарських науково-дослідних установ з відділами і лабораторіями із захисту рослин, що дало

змогу забезпечити вивчення шкідників і хвороб практично усіх культур, які вирощуються в Україні; Український НДІ захисту рослин став республіканським науково-методичним, координаційним центром.

2. Успішно вирішені завдання щодо обґрунтування заходів захисту рослин від основних шкідливих організмів, розроблено систему заходів захисту.

3. Досягнуто значного прогресу в удосконаленні хімічного методу в захисті рослин:

- оптимізовано асортимент пестицидів та відібрано найкращі із них серед зарубіжних та вітчизняних препаратів;
- розроблено нові технології застосування хімічних засобів захисту рослин (обробка насіння, внесення гранульованих препаратів у ґрунт, малооб'ємне обприскування, централізоване протруювання насіння на насіннєвих заводах);
- обґрунтовано агроекономічні, екотоксикологічні та гігієнічні регламенти застосування пестицидів, що знижують до мінімуму чи виключають небезпеку забруднення навколишнього середовища і продуктів урожаю шкідливими речовинами;
- розроблено хімічні аналітичні методи моніторингу залишків пестицидів у ґрунті, воді, рослинах, продуктах харчування.

4. Проведено величезну роботу з удосконалення біологічного методу контролю чисельності шкідників:

- ідентифіковано види роду трихограми і визначено їх спеціалізацію в паразитуванні на різних видах лускокрилих;
- удосконалено технологію масового розведення трихограми на основі механізації трудомістких процесів;
- обґрунтовано регламенти застосування трихограми для контролю чисельності озимої і капустиної совок, кукурудзяного і лучного метеликів;

— вивчено мікробіологічні засоби захисту рослин від шкідників, розроблено технологічні регламенти застосування бактеріальних препаратів проти листогризучих гусениць в овочівництві і садівництві, а також проти колонадського жука;

— випробувано і рекомендовано грибний препарат Боверин проти тепличної білокрилки.

5. Здійснено ентомологічне і фітопатологічне оцінювання агротехнічних прийомів:

- досліджено вплив на розмноження шкідників і розвиток збудників хвороб нових прийомів (безвідвальної оранки, поверхневого обробітку ґрунту), а також інтенсивних технологій вирощування сільськогосподарських культур, що включають внесення підвищених доз мінеральних добрив, позакореневе підживлення в період вегетації;
- визначено види і норми мінеральних добрив з додаванням мікроелементів, що підвищують толерантність цукрових буряків, кукурудзи та інших культур проти хвороб.

6. Розгорнулись експериментальні роботи з генетичної теорії механізму імунітету рослин, а також практичної селекції сільськогосподарських культур на стійкість сортів проти хвороб і шкідників.

7. Експериментально оцінено нові методи контролю чисельності шкідників: статевій стерилізації та управління поведінкою комах за допомогою синтетичних феромонів. Одержали цінні наукові матеріали з екології та динаміки популяцій, методики масового розведення комах на штучних поживних середовищах.

8. Розгорнуто дослідження щодо прогнозування динаміки розмноження шкідників. Статистичними методами підтверджено можливість прогнозування динаміки популяції комах за допомогою математичного моделювання.

Навіть цей загальний перелік основних напрямів досліджень Інституту захисту рослин, очолюваного Вадимом Петровичем, свідчить про грандіозні масштаби робіт, результати яких дали змогу стати цій установі рівною серед світових установ з проблем захисту рослин.

Вадим Петрович був прекрасним педагогом. Він підготував 9 докторів наук та 50 кандидатів наук. Він завжди широко ділився своїми думками, ідеями, досвідом зі своїми учнями. Умів «непомітно» запропонувати оригінальну ідею щодо теми досліджень, накреслити шляхи їх вирішення, а згодом похвалити молодого науковця за правильне рішення. Спілкування з ним окрилювало молодого вченого, давало змогу вирішувати дуже складні проблеми.

Ще одна унікальна риса Вадима Петровича — відмова від спільних публікацій зі своїми учнями. В переліку його робіт майже відсутні публікації з аспірантами.

Одного разу автор цих спогадів підготував статтю за результатами досліджень, ідея яких належала Вадиму Петровичу,

і поставив у рукописі його прізвище. Вадим Петрович, прочитавши статтю, схвалив її зміст, проте викреслив своє прізвище і сказав так: «Ніколи не вписуйте в свої публікації тих, хто не причетний до їх виконання, і самі не підписуйтесь під публікаціями своїх учнів».

Держава високо оцінила вагомий внесок Вадима Петровича у розвиток вітчизняної науки. Ученого нагороджено орденами «Трудового Червоного Знамени», «Знак пошани» та медалями.

Американським біологічним інститутом, що є головним центром з бібліографічних відомостей про видатних діячів науки і культури всього світу, Вадиму Петровичу присвоєно почесний титул — Людина 1997 року.

Внесок Вадима Петровича в розвиток науки щодо захисту рослин настільки актуальний і вагомий, що буде приносити користь аграрному сектору нашої держави багато років.

Добра пам'ять про цю Велику Людину закарбована в його унікальних наукових працях і буде передаватись із покоління в покоління як зразок великих досягнень геніального вченого.

Перелік* наукових праць, учбових посібників і науково-популярних статей доктора біологічних наук, професора, академіка АН УРСР В.П. Васильєва

1. *Літак в боротьбі з шкідниками бавовника на Україні* // За радянську бавовну. — Херсон, 1932. — № 5. — 0,5 д.а.
2. *Шкідники бавовника в літньому та осінньому періоді* // За радянську бавовну. — Херсон, 1932. — № 3. — 0,3 д.а.
3. *Вредители хлопчатника на Украине* // На защиту урожая. — М., 1932. — № 6. — 0,2 п.л.
4. *Иммунитет виноградной лозы до филлоксеры* // Тр. Укр. НИИ виноградарства. — Одесса, 1936. — Вып. XIII. — 1 д. а.
5. *Агротехника плодовых и ягодных культур. Розд. «Борьба с вредителями»*. — К.: Держсільгоспвидав, 1938. — 0,8 д.а.
6. *Борьба с яблуневою плодожеркою* // Сад та город. — 1938. — № 6. — 0,4 д.а.
7. *Борьба с яблуневою плодожеркою* // Плакат. — К.: Держсільгоспвидав, 1939. — 0,4 д.а.
8. *Применение закономерностей продолжительности развития насекомых от температуры для целей краткосрочного прогноза: Дис... канд. биол. наук.* — К., 1939. — 6 п.л.
9. *Эффективность опрыскивания инсектицидами внутреннего действия против яблонной плодожорки* // Тр. Укр. НИИ плодоводства. — К., 1940. — 2 п.л.

---

*Перелік наведено без назв розділів у монографіях.

10. Сроки и количества опрыскиваний против яблонной плодожорки // Тр. Укр. НИИ плодводства. — К., 1940. — 1,5 п.л.
11. Масляно-глиняные эмульсии в борьбе с яблонной плодожоркой / В.П. Васильев, В.П. Роде // Тр. Укр. НИИ плодводства. — К., 1940. — 0,5 п.л.
12. Материалы по экологии двулетней листовой в УССР // Вестник защиты растений. — Ленинград, 1940. — № 3. — 1 п.л.
13. Борьба с садовыми догносиками // Плакат. — К.: Держсільгоспвидав., 1940. — 0,4 д.а.
14. Борьба с щитівками в садах // Плакат. — К.: Держсільгоспвидав., 1940. — 0,3 д.а.
15. Борьба с шкідниками саду у весняний період // Сад та город. — К., 1940. — № 3. — 0,4 д.а.
16. Агровказівки по плодовых розсадниках, садівництву та ягідництву. Розд. «Борьба с шкідниками». — К.: Держсільгоспвидав, 1940. — 0,6 д.а.
17. Агровказівки по плодовых розсадниках, садівництву та ягідництву. Розд. «Борьба с шкідниками». — К.: Держсільгоспвидав, 1947. — 0,5 д.а.
18. Результаты испытания дустов ДДТ и ГХЦГ в борьбе с садовым долгоносиком // Тр. Укр. НИИ плодводства. — К., 1947. — Вып. 31. — 1 д.а.
19. Садівництво (підручник) / В.П. Васильев, М.П. Тарасенко, И.И. Ковтун. — К.: Держсільгоспвидав, 1947. — 27 д.а.
20. Авіаобприскування в боротьбі з шкідниками саду // Сад та город. — 1948. — № 3. — 0,3 д.а.
21. Невідкладні заходи по боротьбі з шкідниками саду // Сад та город. — 1948. — № 1. — 0,3 д.а.
22. Борьба с яблуневою плодожеркою // Плакат. — К.: Держсільгоспвидав, 1948. — 0,6 д.а.
23. Борьба с яблуневою медяницею та яблуневою попелицею // Плакат. — К.: Держсільгоспвидав, 1948. — 0,5 д.а.
24. Застосування препарату ДДТ в боротьбі з шкідниками // Сільгоспкалендар. — К.: Держсільгоспвидав, 1949. — 0,3 д.а.
25. Прогноз з'явлення шкідників у 1949 р. в садах України // Сад та город. — 1949. — № 3. — 0,4 д.а.
26. Ефективність ДДТ в боротьбі з яблуневою плодожеркою та кількість отрути, що залишається на плодах після обприскування // Сад та город. — 1949. — № 7. — 0,5 д.а.
27. Вредители сада // Колхозная производственная энциклопедия. — М.: Сельхозгиз, 1949, — 0,8 п.л.
28. Применение ДДТ в борьбе с яблонной плодожоркой / В.П. Васильев, С.Г. Серебряная // Сад и город. — М., 1949. — № 7. — 0,4 п.л.
29. Биологические условия развития яблонной плодожорки в УССР // Тезисы докл. II экологической конференции — К., 1950. — 0,4 п.л.
30. Шкідники саду та боротьба з ними // Плакат. — К.: Держсільгоспвидав, 1950. — 0,4 д.а.
31. Вказівки по садівництву і ягідництву. Розд. «Борьба с шкідниками» — К.: Держсільгоспвидав, 1951. — 0,4 д.а.
32. Успішно боротись з шкідниками в садах // Мічурінець. — К., 1951. — № 8. — 0,3 д.а.
33. Знищуйте шкідників саду // Плакат. — К.: Держсільгоспвидав, 1951. — 0,3 д.а.
34. Экологические условия и зональное районирование распространения яблонной плододжорки в УССР // Тр. Укр. НИИ плодводства. — К., 1951. — Вып. 32. — 0,3 п.л.
35. Эффективность применения препаратов ДДТ в борьбе с вредителями плодовых культур // Тр. Укр. НИИ плодводства. — К., 1951. — Вып. 32. — 2 п.л.
36. Итоги изучения препаратов ДДТ и ГХЦГ // Тр. секции защиты растений ВАСХНИЛ. — М.: Сельхозгиз, 1952. — 0,8 п.л.
37. Экологические основы построения системы мероприятий по борьбе с вредителями плодовых культур: Дис..... д-ра биол. наук, 1952. — 45 п.л.

38. *Садівництво*. Розділ «Боротьба з шкідниками та хворобами» (Підручник) Для навчання другого року майстрів сільського господарства. — К.: Держсільгоспвидав, 1952. — 1 д.а.
39. *Боротьба з шкідниками саду* // Сільськогосподарський календар. — К.: Держсільгоспвидав, 1953. — 0,3 д.а.
40. *Боротьба з шкідниками* // Вказівки по садівництву. — К.: Держсільгоспвидав, 1953. — 0,3 д.а.
41. *Шкідники та хвороби саду*. Брошура. — К.: Держсільгоспвидав, 1953. — 0,3 д.а.
42. *Організація садівництва в колгоспах*. Розділ «Обприскування та обпилювання дерев та ягідників». Підручник. — К.: Держсільгоспвидав, 1953. — 0,6 д.а.
43. *Шкідники саду та боротьба з ними*. Лекція Товариства по поширенню політичних та наукових знань. — К., 1954. — 2 д.а.
44. *Застосування мінерально-масляних емульсій в боротьбі з шкідниками саду*. Інструкція. — К.: МСГ УРСР, 1954. — 0,3 д.а.
45. *Заходи по боротьбі з шкідниками саду в осінньо-зимовий період* // Колгоспник України. — К., 1954. — № 2. — 0,6 д.а.
46. *Боротьба з шкідниками* // Садівництво. Підручник для другого року навчання на колгоспних курсах. — К.: Держсільгоспвидав, 1954. — 0,6 д.а.
47. *Энтомологическое районирование Украинской ССР для плодовых культур* // Тезы докладов III энтомологической конференции. — К., 1954.
48. *Вредители плодовых насаждений*. Монография. — К.: Изд. АН УССР, 1955. — 18 д.а.
49. *Передпосівна обробка насіння цукрових буряків гексахлораном* // Зб. «Нові методи боротьби з буряковим довгоносом» — К.: Изд. АН УССР, 1955. — 0,8 д.а.
50. *Система заходів по боротьбі з шкідниками і хворобами плодових та ягідних культур на 1955 рік*. — К.: Вид. МСГ УРСР, 1955. — 2 д.а.
51. *Знищувати бурякового довгоноса* // Колгоспник України, 1955. — № 3. — 0,4 д.а.
52. *Хімічні засоби боротьби з довгоносом* // Наука і життя. — К., 1956. — № 4. — 0,4 д.а.
53. *Итоги изучения минеральных масел как инсектицидов для борьбы с вредителями сада* // Тр. ВАСХНИЛ. Сб. «Применение минеральных масел в плодовых садах» — М.: ВАСХНИЛ, 1956. — 0,5 п.л.
54. *Шкідники саду*. Загальне редагування // Шкідники та хвороби сільськогосподарських рослин. Посібник для агрономів. — К.: Держсільгоспвидав, 1953. — 30 д.а.
55. *Возможности химической защиты растений от вредителей на основе использования разрешенных к применению в СССР инсектицидов и акарицидов* // Гигиена и токсикология пестицидов. Сб. мат. III Всесоюзн. научн. конф. — К.: Здоровье, 1955. — С. 32—37.
56. *Досвід боротьби з буряковим довгоносом у колгоспах зони Миронівської МТС в 1955 р.* Брошура. — К.: Київ. обл. управління с.-г., 1956. — 2 д.а.
57. *Химическая борьба со свекловичным долгоносом* // Защита растений. — М., 1956. — № 1. — 0,7 п.л.
58. *Оценка химического метода борьбы со свекловичным долгоносом* // Тр. Института энтомологии и фитопатологии АН УССР. — К., 1956. Т.7. — 0,8 п.л.
59. *Районирование Европейской части СССР и Кавказа в отношении вредителей плодовых культур* // Тез. докл. III Всесоюзного совещания Ленинград, 1958. — Т.1. — 0,2 п.л.
60. *Состояние и задачи дальнейшего развития химического метода борьбы с вредителями* // Бюлл. Н.Т. информация Укр. НИИ защиты растений — К., 1957. — № 4. — 1,5 п.л.
61. *Нові способи боротьби з буряковим довгоносом* / В.П. Васильєв, Є.М. Китицин. Брошура. — К.: Держсільгоспвидав, 1957. — 2,5 д.а.
62. *Хімічні способи боротьби з шкідниками в сім'якових садах* // Колгоспник України. — К., 1957. — № 2. — 0,4 д.а.
63. *Методы борьбы со свекловичным долгоносом* // Защита растений — М., 1957. — № 2. — 0,4 п.л.

64. *Нові заходи боротьби з буряковим довгоносом* // 36. с.-г. наук до 40-річчя Вел. Жовтня. — К.: УАСГН, 1958 — 0,68 д.а.
65. *Міжнародний конгрес по захисту рослин* // Вісник с.-г. науки. — К., 1958. — № 2. — 0,8 д.а.
66. *Основные методы защиты плодовых культур от вредителей* // Тез. докл. объедин. сессии ВАСХНИЛ и УАСХН. — М.: Сельхозгиз, 1958. — 0,2 д.а.
67. *Хімічні засоби боротьби з шкідниками с.-г. рослин* / В.П. Васильєв, Д.Ф. Руднев. Монографія. — К.: Держсільгоспвидав УРСР, 1958. — 10 д.а.
68. *Энтомологические и акарологические проблемы на IV Международном конгрессе по защите растений* // Зоологический журнал. — М.: Изд. АН СССР, 1958. — Вып. 9. — 0,8 п.л.
69. *Меры борьбы с плодожорками яблонь и других плодовых пород в СССР*. // Докл. на IX Междунар. конф. по карантину и защите растений. — М.: Изд-во МСХ СССР, 1958. — 0,7 п.л.
70. *Вредители плодовых культур* / В.П. Васильев, И.З. Лившиц. Монография. — М.: Сельхозгиз, 1958. — 25 п.л. (392 с.)
71. *Успіхи підвищення ефективності авіа-хімічної боротьби з буряковим довгоносом* / В.П. Васильєв, Д.Ф. Руднев, В.А. Санін // Вісник с.-г. наук. — К., 1958. — № 1. — 0,8 д.а.
72. *Борьба с плодожорками*. Обзор. Докл. на IX Междунар. конф. по карантину и защите растений // Защита растений. — М., 1958. — № 6. — 0,4 п.л.
73. *Новые способы борьбы со свекловичным долгоносом* / В.П. Васильев, А.И. Зражевский, Д.Ф. Руднев [и др.] // Вестник с. х. науки. — М., 1959. — 1,0 п.л.
74. *Основные методы защиты плодовых культур от вредителей* // Сб. Развитие садоводства и виноградарства Крыма. — Симферополь, 1959. — 1,5 п.л.
75. *Stand and Perspektiven der Rübenrüsslerbekämpfung mit chemischen Mitteln* // IX Intern Pflanzenschutz Kongress. — Braunschweig, 1959. — 0,5 д.а.
76. *Шкідники і хвороби саду* / В.П. Васильєв, М.І. Шишкова. Руководство. — К.: Держсільгоспвидав, 1960. — 9,0 д.а.
77. *Роль и перспективы химического метода в современной системе мероприятий по защите растений* // Тез. докл. Научно техн. конф. по хим. методу защиты растений. — К., 1960. — 0,3 п.л.
78. *Токсикація сходів цукрових буряків різними інсектицидами* / В.П. Васильєв, Є.М. Кітицин // Наук. Праці Укр. НДІ ЗР.- К., 1960. — Т.10. — 0,5 д.а.
79. *Над чем работают ученые УИЗР* // Защита растений. — М., 1960. — № 2. — 0,5 п.л.
80. *Система мероприятий по борьбе со свекловичным долгоносом на Украине* // Защита растений. — М., 1960. — № 11. — 0,7 п.л.
81. *Нові заходи боротьби з шкідниками с.-г. культур* (Брошура). — К.: Товариство для поширення політичних та наукових знань, 1960. — 2,2 д.а.
82. *Шкідники та хвороби плодів культур та заходи боротьби з ними* (Брошура). — К.: Товариство для поширення політичних та наукових знань, 1961. — 2,5 д.а.
83. *Значение и перспективы химического метода* // Защита растений. — М., 1961. — № 7. — 0,5 п.л.
84. *Про сучасну роль і перспективи окремих методів захисту с.-г. культур від шкідників* // Вісник с.-г. наук. — К., 1961. — № 9. — 0,5 д.а.
85. *Grundlagen der Schädlingsdekämpfung in Obstbau* // XI Intern Entomol. Kongress. — Wien, 1962. — 0,5 д.а.
86. *Эффективность фосфамида для токсикации всходов растений* / В.П. Васильев, Е.Н. Китицин // Защита растений. — М., 1962. — 0,3 п.л.
87. *Довідник по захисту рослин*. Розділ «Шкідники плодів культур». Загальне редагування / В.П. Васильєв, В.Ф. Пересипкін. — К.: Держсільгоспвидав, 1962. — 50 д.а.
88. *Завдання й напрями науково-дослідної роботи по захисту рослин* // Вісник с.-г. наук. — К., 1963. — № 3. — 0,8 д.а.
89. *Новые химические средства борьбы с вредителями растений* // Сб. Химические сред-

- ства защиты растений. — К.: Госком. СМ УССР по координации н.и. работ, 1963. — 0,9 п.л.
90. В Украинском институте защита растений. Итоги работы за 1953—63 годы к 10-летию сентябрьского Пленума ЦК КПСС // Защита растений. — М., 1963. — № 2. — 0,8 п.л.
  91. Обоснование и эффективность применения малообъемного опрыскивания в борьбе с вредителями с.-х. культур и древесных насаждений / В.П. Васильев, Д.Ф. Руднев [и др.] // Сб. «Развитие механизации и средств по борьбе с сорняками, вредителями растений». — М.: Союзсельхозтехника, 1963. — 1 п.л.
  92. Захист врожаю // Хлібороб України. — К., 1963. — № 1. — 0,4 д.а.
  93. Хімічні засоби боротьби з шкідниками. Брошура. — К.: Держсільгоспвидав, 1964. — 2,3 д.а.
  94. Основи хімізації землеробства. Розділ «Хімічні засоби захисту рослин». Довідник. — К.: Держсільгоспвидав, 1964. — 5 д.а.
  95. Хімічні засоби захисту рослин // Блокнот агітатора. — К., 1965. — 0,8 д.а.
  96. Основные направления химического метода / В.П. Васильев, Д.Ф. Руднев // Защита растений. — М., 1965. — № 6. — 0,5 п.л.
  97. Современные химические средства защиты растений // Материалы IX Менделеевского съезда. — М.: Наука, 1965. — 2,2 п.л.
  98. Современные химические средства защита растений от вредителей // Химия в сельском хозяйстве — М., 1965. — № 10. — 0,5 п.л.
  99. Химические средства защиты растений. Брошюра. — М.: Знание, 1966. — 2,2 п.л.
  100. Хімічні засоби захисту рослин. За ред. В.П. Васильєва, Л.І. Медведя / Довідник. — К.: Урожай, 1966. — 12,2 д.а.
  101. Боротьба з шкідниками — важливий резерв збільшення валових урожаїв с.-г. культур / В.П. Васильєв, В.Г. Долін // 36. Мат. н. конф. по вивченню продуктивних сил Поділля. — Львів, 1967. — Вип. II. — 0,4 д.а.
  102. The Basic principles of chemical control of field Crops // VI Intern. Congr. of Plant protect. — Vienna, 1967. — 0.2 д.а.
  103. Досягнення в галузі захисту культур від шкідників на Україні // Вісник с.-г. наук. — К., 1967. — № 10. — 0,7 д.а.
  104. Накопление в плодовых насаждениях ДДТ при его длительном применении / В.П. Васильев, А.С. Дегтярева [и др.] // Химия в с.-х. — М., 1967. — № 10. — 0,3 п.л.
  105. Токсикация всходов растений / В.П. Васильев, Е.Н. Китицын. // Защита растений — М., 1967. — № 7. — 0,3 п.л.
  106. Химический метод в борьбе со свекловичным долгоносиком на Украине // В.П. Васильев, А.С. Дегтярева [и др.] // Защита растений. Сб.- К.: Урожай, 1967. Вып. 6. — 1,0 п.л.
  107. До історії захисту садових насаджень від шкідників на Україні. // Захист рослин. 36. н. пр. — К., 1967. — Вип. 6. — С. 74—83.
  108. История защиты плодовых насаждений от вредителей на Украине // Защита растений. Сб.н. тр. — К.: Урожай, 1967. Вып. 6. — 0,8 п.л.
  109. Ентомологія / В.П. Васильєв, В.А. Мамонтова — Солуха // Історія АН УРСР. — К.: Наукова думка, 1967. — 0,5 д.а.
  110. У ентомологів України // Защита растений. — М., 1968. — № 7. — 0,5 п.л.
  111. Вредители плодово-ягодных культур / В.П. Васильев, А.С. Дегтярева // Справочник агронома. — М., 1968. — 1,8 п.л.
  112. Состояние и задачи совершенствования мер борьбы с вредителями пшеницы. // В.П. Васильев, Б.А. Арешников // Растениеводство. Сб. н. трудов. — К.: Урожай, 1968. — № 8. — 0,6 п.л.
  113. Використання інсектицидів для хімічної імунізації рослин проти шкідників / Захист рослин. 36. н. праць. — К.: Урожай, 1969. — Вип. 8. — 0,7 д.а.
  114. Шкідники і хвороби с.-г. рослин. Розд. «Шкідники саду». Під ред. В.П. Васильєва, В.Ф. Пересипкіна. Довідник. — К.: Урожай, 1969. — 35 д.а.

115. Будущее за интегрированным методом // Защита растений, — М., 1970. — № 4. — 0,4 п.л.
116. Основні напрями науково-технічного прогресу в захисті рослин від шкідників // Вісник с.-г. науки. — К., 1970. — № 4. — 0,5 д.а.
117. Защита растений / В.П. Васильев, И.А. Чураев // Сельскохозяйственная энциклопедия. — М.: Колос, 1970. — 0,4 п.л.
118. Захист рослин // Сільськогосподарська енциклопедія. — К.: Урожай, 1970. — 0,3 п.л.
119. Time and Methode of chemical control of pests in connection with problem of pesticide residues // VII Internat. Congress of Plant protection. — Paris. 1970. — 0,5 д.а.
120. Изучение динамики лета численности яблонной плодовой с применением светоловушек / В.П. Васильев, В.П. Приставко // Весник зоологии — К., 1970. — № 6. — 0,6 п.л.
121. Об остатках ДДТ в тканях различных частей дерева и в плодах яблони / В.П. Васильев, А.С. Дегтярева // Химия в с.-х. — М., 1971. — № 5. — 0,4 п.л.
122. Двадцять п'ять років діяльності Українського НДІ захисту рослин // Захист рослин. Міжвід. тем. н. зб. — К., 1971. — Вип. 14. — С. 3—10.
123. Динаміка пестицидів у польовій сівозміні // Зб. н. п. Захист рослин. — К., 1971. — Вип. 14. — С. 75—81.
124. Остатки пестицидов в полевом севообороте / Всесоюзн. сов. по исслед. пестицидов. — Тайлин, 1971. — 3 с.
125. Urgent tasks of plant Protection service in the Soviet Union and the of EPPO // Bulletin of EPPO. — Paris. 1971. — 0,5 д.а.
126. Остатки гептахлора в растениях и в почве в зависимости от способа его применения / В.П. Васильев, Е. Косматый // Химия в с.-х. — М., 1972. — № 3. — 0,4 п.л.
127. Instant and perspectives der chemischen Schadligs bekampfung // XIII Intern. congress of Entomology in Moscou. — 1971. — 0,4 д.а.
128. Эффективность применения химических средств защиты растений в Украинской ССР // Химия в с.-х. — М., 1972. — № 2. — 0,6 п.л.
129. Рослини потребують захисту // Наука і культура. Зб. — К., 1972. — 0,8 д.а.
130. Рациональное ограничение применения химических средств борьбы с вредителями // Материалы Советско-американской конф. по интегрированной борьбе с вредителями с.-х. культур. — К., 1973. — 0,6 п.л.
131. Вредители с.-х. культур и лесных насаждений. В 3-х томах. Ряд разделов и общее редактирование. — К.: Урожай, 1972. Т.1. — 45 п.л., 1974. — Т.П — 60 п.л., 1975. Т. III. — 48 п.л.
132. Вредители плодовых культур / В.П. Васильев, А.С. Дегтярева // Справочник агронома по защите растений. — К., 1974. — 3 п.л.
133. Боротьба з шкідниками — важливий резерв с.-г. продукції // Вісник АН УРСР. — К.: Наукова думка, 1974. — № 6. — 0,8 д.а.
134. Международная конференция по интегрированной борьбе с вредителями плодовых и овощных культур / В.П. Васильева, В.А. Лебедев // Химия в с.х. — 1975. № 1. — С. 71—76.
135. Поведение пестицидов во внешней среде и продуктах урожая / В.П. Васильев, В.А. Зацерковский [и др.] // Вредители с.-х. культур и лесных насаждений. Под. ред. В.П. Васильева — К.: Урожай, 1975. Т. 3.
136. Проблеми захисту рослин від шкідників і хвороб // Вісник с.-г. науки. — 1976. — № 6. — С. 20—23.
137. Захист саду від шкідників і хвороб / В.П. Васильев, А.С. Дегтярева, В.С. Шелестова [та ін.]. За ред. В.П. Васильева, ряд розділів. — К.: Урожай, 1976. — 264 с.
138. Захист саду від шкідників і хвороб. За ред. В.П. Васильева, — К.: Урожай, 1976. — 16,5 д.а.
139. Шляхи науково-технічного прогресу в захисті рослин // Вісник с.-г. науки. — 1977. — № 2. С. 1—4.

140. *Экология и международные отношения* / В.П. Васильев, В. Писарев, Г. Хозин // Международные отношения. — М., 1978. — 15 п.л.
141. *Система мероприятий по защите плодовых культур от вредителей и болезней* / В.П. Васильев, В.Ф. Пересыпкин, И.З. Лившиц [и др.]. — М.: Колос, 1980. — 48 с.
142. *Система защиты яблони от вредителей* / В.П. Васильев, В.А. Гродский, В.П. Омелюта // Защита растений. — М., 1981. — № 4. — С. 32—33.
143. *Ультрамалобъемное опрыскивание на картофеле в борьбе с колорадским жуком* / Г.П. Живицкий, Б.И. Щербак, Н.Н. Березницкая, В.П. Васильев // Интегрированная защита растений от вредителей и болезней зерновых и кормовых культур. Научн. тр. УСХА. — 1981. — С. 47—48.
144. *Рекомендации по борьбе с плодовой жоржкой в плодовых садах* / В.П. Васильев, В.А. Гродский, В.П. Омелюта. — М.: Колос, 1981. — 16 с.
145. *Рекомендации. Система мероприятий по защите плодовых культур от вредителей и болезней в СССР* / В.П. Васильева, В.Ф. Пересыпкин, В.А. Гродский [и др.]. — М.: Колос, 1981. — 48 с.
146. *Рентабельность химических мер борьбы с вредителями и болезнями плодового сада в колхозе «Каменка» Запорожской обл.* / В.П. Васильев, А.С. Дегтярева, В.А. Гродский [и др.] // Химия в с.-х. — М., 1981. Т XIX. № 7. — С. 40—43.
147. *Применение инсектицидов в севообороте* / В.П. Васильев, Л.И. Бублик, В.А. Зацерковский [и др.] // Защита растений. — М., 1981. — № 8. (С. 22—23) — 0,5 п.л.
148. *Визначення економічної ефективності заходів боротьби з шкідниками* / В.П. Васильев, Ю.В. Лагодинський, В.О. Зацерковський // Економіка і організація сільського господарства. — К.: Урожай, 1981. — Вип. 66. — С. 64—70.
149. *Достижения энтомологической науки* // Защита растений. — М., 1982. — № 9. — С. 10—14.
150. *Розвиток інтегрованого підходу в системі заходів по боротьбі з шкідниками рослин* // Вісник с.-г. науки. — К., 1982. — № 10. — С. 5—8.
151. *Методические рекомендации по определению экономической эффективности хим. мер борьбы с обыкновенным свекловичным долгоносиком при индустриальной технологии возделывания сахарной свеклы* / В.П. Васильев, Н.А. Гороховский, В.А. Зацерковский. — К.: Ю.О. ВАСХНИЛ, УНИИЗР, 1982. — 14 с.
152. *Методические рекомендации по оценке уровня потенциального загрязнения окружающей среды при обработке пестицидами с.-х. культур* / В.П. Васильев и др. — К.: Ин-т физиологии АН УССР, УНИИЗР, Ю.О. ВАСХНИЛ, 1982. — 6 с.
153. *Охрана окружающей среды при использовании пестицидов* / Л.И. Бублик, В.П. Васильев, Н.А. Гороховский [и др.]. Под. ред. Академика АН УССР В.П. Васильева. — К.: Урожай, 1983. — 124 с. (6,72 п.л.).
154. *Вредители плодовых культур. Изд 2-ое перераб. и допол.* / В.П. Васильева, И.З. Лившиц. — М.: Колос, 1984. — 399 с. (25 п.л.).
155. *Методические рекомендации по определению экономической эффективности химических мер борьбы с вредителями садовых насаждений при применении интегрированных систем* / В.П. Васильева, В.Н. Варченко, Н.А. Гороховский, В.А. Гродский [и др.] — К.: Ю.О. ВАСХНИЛ, УНИИЗР, 1984. — 10 с.
156. *Памяти Остапа Иосифовича Петрухи (1904—1981)* / В.П. Васильев, А.Ф. Крышталь, Ю.П. Бичук // Энтомологическое обозрение. 1986. — Т LXV, Вып. 1. — С. 202—213.
157. *Значение интенсификации защиты растений в научно-техническом прогрессе с.-х. производства* // 36. н. т. Захист рослин. — 1986. — Вып. 33. — С. 3—10.
158. *Інтенсифікація заходів щодо захисту рослин — вважливий резерв збільшення виробництва с.-г. продукції* // Вісник с.-г. науки — 1987. — № 5. — С. 1—8.
159. *Вредители с.-х. культур и лесных насаждений. Ряд разделов. Общее редактирование. 2-е издание исправленное и дополненное. В 3-х томах.* — К.: Урожай, 1987. — Т 1. — 35,7 п.л., 1988. — Т 2. — 46,8 п.л., 1989. — Т 3. — 40,52 п.л.
160. *О концепции экономического порога вредоносности* // Защита растений. — М., 1988. — № 1. — С. 28—31.

161. Критерии целесообразности применения пестицидов / В.П. Васильев, В.Н. Кавецкий, Л.И. Бублик // Защита растений. — М., 1989. — № 10. — С. 15—18.
162. Интегральная классификация пестицидов по степени опасности и оценка потенциального загрязнения окружающей среды / В.П. Васильев, В.А. Кавецкий, Л.И. Бублик // Агрохимия. — М., 1989. — № 6. — С. 97—102.
163. В условиях различных типов многолетних экосистем / В.П. Васильев, И.З. Лившиц // Защита растений. — М., 1991. — 1 п.л.
164. Довідник по захисту польових культур. 2-вид. переробл. і доповнене. Ряд розділів. За ред. В.П. Васильєва, М.П. Лісового. — К.: Урожай, 1993 — 224 с. (13,02 д.а.).
165. История защиты растений от вредителей и болезней в Украине / В.П. Васильев, М.П. Лесовой. — К.: Аграрная наука, 1996. — 132 с. (6,93 п.л.).
166. Еволюція термінів та змісту заходів у с.-г. ентомології // Захист і карантин рослин. Міжвід. тем. н. зб. — К.: Аграрна наука, 1996. — Вип. 44. — (С. 171—181) — 1 д.а.
167. Агроэкологические принципы оптимизации химической защиты растений / В.П. Васильев, Л.И. Бублик, В.Н. Кавецкий // Тез. докл. научно-производственной конференции, посвященной 25-летию Бел НИИЗР. В 2-х частях. Минск-Прилуки 14—16 февраля 1996 г. Ч. II. — С. 65—66.
168. Сельскохозяйственная энтомология на Украине // Защита и карантин растений. — М., 1998. — № 9. — С. 41—43. — 0,8 п.л.
169. Інтегрована система заходів із захисту рослин // Довідник із захисту рослин. За ред. М.П. Лісового. — К.: Урожай, 1999. — 744 с. (С. 31—58).